

GRUDA

Št. 2.

1924.

Leto I.

Poština plačana v gotovini.

Vsebina 2. zvezka.

A. Drozdov-Dr. N. Preobraženski: Koroljov, Kovaljov in Arkadij Petrovič. (Dalje). — G. Koritnik: Mi smo sinovi zemlje. — Bolči žvan: Velikonočno pismo (s sliko). — Utva: Plove, plove zlat čolniček. — General Maister Vojanov (s sliko). — G. Koritnik: Opuščanje na križu. — M. Kokalj: Dekle poje. — I. Krošelj: Verzi. — Utva: Kokotek. — Iv. Albreht: Zemlja naša mati. — Iv. Albreht: Sv. Sembilja. — G. Koritnik: Mladost. — G. Strniša: Pesem. — Svetovna in naša trgovska mornarica. — Dipl. agr. A. Jamnik: Razvoj piščeta v jajcu. — Danska — vzor kmetske dežele. — M.: O oporoki. — RAZGLEDI: Organizacija. — Ženstvo. — Pomenki in nasveti. — Prosveta. — Listnica uredništva.

Umetn. priloga: M. Gaspari: Pomlad. (Trobarvna slika).

Naročnina znaša za Jugoslavijo celoletno Din 30, polletno Din 15; za inozemstvo celoletno Din 50, polletno Din 25.

V podrobni prodaji stane II. zvezek Din 4.

Uredništvo: Ljubljana, Skofja ulica 8, I. nadstr.

Uprava: Ljubljana, Kolodvorska ulica 7.

Rokopise je pošiljati uredništvu, naročnino, reklamacije, oglase itd. samo upravi. Cena oglasov po dogovoru.

Rokopisov, ki jih ni naročilo, uredništvo ne vrača.

Urejuje Ivan Albreht.

Josip Petelinc

Ljubljana, Sv. Petra nasip 7
blizu Prešernovega spomenika za vodo

Najcenejši nakup

najboljših šivalnih strojev „GRITZNER“

za rodbinsko in obrtno rabo, nadalje nogavic, žepnih robcev, brisalk, klota, belega in rujavega platna, šifona, kravat, žilc, vilic, raznih gumbov, sprehajalnih palic, nahrbtnikov, potrebščin za šivilje, krojače, čevljarje, sedlarje in brivce, škarje za krojače, šivilje in za obrezovanje trt, Cepilne nože. Vse na veliko in malo.

Kje se najbolje kupi, je že brez dvoma znano!

„Pri nizki ceni“

Ignacij Žargi Ljubljana
Sv. Petra cesta 3.

Nudi cenj. odjemalcem veliko izbero potrebščin za krojače in šivilje. Velika izbora rokavic, nogavic in površnih ženskih volnenih jopic. Razno moško, damsko in otročje perilo, svilene pletene samoveznice itd. po priznanih znižanih cenah.

Na debelo!

Na drobno!

Aleksander Drozdov — Dr. N. Preobraženski:

Kovaljov, Koroljov in Arkadij Petróvič.

(Grofu A. N. Tolstemu.)

(Dalje.)

Vskednju je bila tema. Arkadij Petróvič v prvem trenutku ni videl nič. Luč je prihajala tik pod streho curkoma iz stene. Kmalu je zagledal Arkadij Petróvič debela bruna, ki so vezela stene, zdrobljeno lansko krmo, ležečo v prašnih kupih po kotih, sani s štrlečimi ojesi, komate, vprego in na kupu ležeče kole. Potem je zagledal človeka, ki je sedel na saneh. Človek je bil črn, z gosto brado in zelo širok v plečih. Sedel je sključeno in je položil dolge roke na kolena. Puhle ustnice so mu bile prebite, brada črna od nepobrisane krvi. Arkadij Petróvič je stopil k njemu, se prestopil z ene noge na drugo in rekel v zadregi:

— Dober dan, tovariš! —

Človek ni ničesar odgovoril, samo pogledal je Arkadija Petróviča z velikimi svetlimi očmi. Bile so modre kakor pri osemletnem otroku. Arkadiju Petróviču je bilo slabo in zoprno pri srcu. Obrnil se je, sedel na hlod, vzdignil plašč in izvlekel cigaretnico iz imitiranega krokodilovega usnja. Zdelo se mu je, da je popolnoma izgubljen in brez pomoči. Usta so se mu nakremžila kakor starcu.

— Kdo pa si ti? — je vprašal bradati človek.

Arkadij Petróvič je vzdignil oči in zagledal topi, dobrodušni in pokorni obraz in prečo, strgano s kmetskim glavnikom. Krčevito je stisnil prste, zlomil cigareto, jo pogledal, vrgel na tla in trudno odgovoril:

— Kaj, zaprli so me, pa čisto nič ne vem, zakaj! Prišel sem na bojno črto. Niti mandata niso pogledali. Kaj mislite, ali me bodo izpustili, če nisem nič kriv? —

Črni kmet se je nasmehnil in ni rekel ničesar. Arkadij Petróvič je pomislil: „Ali je naš ali ne? Menda je naš, če so ga obsodili; mogoče pa je vohun.“ Neznansko hudo mu je postalo pri srcu. „Kako sem nepreviden,“ si je mislil, „ne vem, kaj delam.“ Ah, v lačni Moskvi je treba stati v vrsti, kjer smrdi po zoprni slabi sivi juhi iz voble,¹ toda tam je bilo vendar mirno in prijetno v sobici, ki je bila natrpana s pohištvom kakor podstrešje.² Zopet se mu je zdelo, da je izgubljen. Prihajalo mu je slabo, kakor na morju, kadar vleče človeka na kraj ladje.

— Jaz sem tudi obtičal, tovariš, je rekel kmet — in se nasmehnil. Zdelo se mu je menda smešno, da je obtičal. — Vsakemu je pač sojena svoja pot. Obtičal sem, pa še tepen. —

— Kdo vas pa je? —

— No, ta, stražnik. Tale rdečelasi. —

— Zakaj? —

— Zato, ker je on stražnik, jaz pa ujetnik. Ti si, — pravi, — kadetski³ vohun, si se k nam pritepel vohunit. Treba te je pokončati, mrha, — je rekel, pa me je po ustih. — Boš si zapomnil, — je rekel, — kako se gre proti delavnemu ljudstvu, — pa me je zopet po ustih. Ustnice mi je prebil. —

— Se morate pritožiti. —

— Komu se naj pritožim, če je že vse tako? Šel sem, sinček, iz vasi Ganjkino v vas Kuzminsko. V Kuzminskem leži namreč na porodu v bolnici moja žena:⁴ takrat je pri njej težek slučaj. Prišel sem čez hrib, spuščam se v jarek in vse je v redu, ko pa stopim čez poljsko mejo, vidim, da dirjajo fantje na konjih. — Kdo

¹ Navadna prekajena riba iz Kaspiskega morja; v mirnem času hrana kmeta in delavca, ob zadnji lakoti pa edini živež velikih mest.

² Prebivalstvo velikih mestnih hiš je v zadnjih slabih letih narastlo, ker so ljudje požgali male lesene hišice za kurjavo. To je vzrok ostre stanovanjske krize.

³ Ka-deti, t. j.: konstitucijska demokratična stranka, katero so sovražili boljševiki zaradi narodne politike. Tukaj — označba belih.

⁴ Ruski kmet pravi svoji ženi „baba“, toda brez zaničljivosti. Ker ima v slovenščini ta izraz bolj pomen psovke, smo ga nadomestili z „ženo“.

si? — Kričijo name. Jaz sem ta in ta, rečem, — sem kmet v Ganjkinu, Ivan Petrov Koroljov. — Če si kmet, mi kričijo, — kako da si se priklatil od onih s pozlačenimi rameni?⁵ —

— Hej, ne razgovarjajta se tam! — je zakričal Kovaljov za vrati in sunil s puškinim kopitom v vrata.

— Glej, kako se šopiri, — je zašepetal Koroljov, zmajal z glavo in potrepal s prsti po kolenih, pokritih z zakrpanimi hlačami, češ: „Tako je...“

Nekaj časa sta molčala. Bolj in bolj se je temnilo. Blizu je bilo menda močvirje. Skozi špranje je zadišalo po mokri šoti in močvirnem slizu. V zdrobljeni krmi se je zganila in zapiskala miš. Zemlja na tleh je zadišala po črvih.

Arkadij Petrovič je vstal. Noge so mu bile težke, a telo slabo. V sencih mu je streljalo, kakor po ogljenem čadu.⁶ Delal se je ravnodušnega napram svoji usodi, kakor bi bil prepričan, da se vse dobro konča. Premeril je prostor od ene stene do druge, pobrskal po suhem tramu, ki je držal streho, stopil k sanem in se nenadoma nagnil h Koroljovu.

Vprašal je tiho:

— Kako misliš, spoštovani, ne smrdi tu po stenki?⁷

— Kako?

— Vprašam, če ne smrdi tu po stenki? Naju ne bodo morda ustrelili?

— Vsakemu je pač sojeno svoje, — je rekel Koroljov, — vse je mogoče. —

Ko je Arkadij Petrovič to slišal, je zopet premeril prostor od ene stene do druge, se ustavil in pogledal streho. Na strehi je tu in tam manjkala slama; videlo se je spavajoče, tiho nebo.

— A jaz, brat, imam sina. Pet let ima. —

— Tako, — je rekel Koroljov.

— Vladimir, — je rekel Arkadij Petrovič.

Za steno je z zvonkim tenorjem tiho pel Koroljov pesem: „Volga, Volga“. Pel je ubrano in mehko; široko reko je bilo slišati v njegovem glasu. Arkadij Petrovič je hodil še nekoliko časa in vprašal:

⁵ Boljševiki so takoj nadomestili carske zlate epolete z našivi na rokavih.

⁶ Ogljeni čad = strupeni plini, ki se razvijajo pri tlenju oglja. Ti plini povzročajo glavobol in se lahko človek z njimi tudi zaduši.

⁷ Stenka, izraz, ki ga je vpeljala revolucija za ustrelitev. Obsojenci se postavijo v vrsto z obrazom obrnjeni k zidu, in čakajo, da jih postrele z revolverjem. (Stenka = majhna stena; sténica).

— Kaj misliš, brat, če bi mu dal cekin? Imam carski cekin. —

— Cekin je pripravna stvar. —

Zagrmel je zapah in Kovaljov je divje zakričal:

— A, sodrga, ne moreta molčati, če zapovem! Jaz vama bom dal...

V špranji napol odprtih vrat se je nerazločno prikazala njegova sloka postava v večerni luči. Mirno je naslonil puško na steno, počasi zasukal rokave in stopil h Koroljovu, ne da bi odvrnil oči od njega. Koroljov je stopil korak nazaj, spustil je roke in tudi nepremično gledal Kovaljovu v oči. Kovaljov je stopil naprej. Koroljov pa nazaj. Zdaj je Kovaljov vzdignil roko in udaril. Koroljovu so zašklepetali zobje kakor lačnemu volku.

— Zakaj biješ, — je rekel in se obrisal z rokavom.

— A, zato! —

Kovaljov je zopet vzdignil roko — zopet so zašklepetali zobje, kakor lačnemu volku. Koroljov se je obrisal z rokavom. Na rokavu so se prikazale črne kaplje krvi. Koroljov je spustil roke, gledal Kovaljova in čakal. Kovaljov je skomignil z rameni, se obrnil in šel k puški. Ko je zapiral vrata, je natihoma preklinjal, nesramno in bogoskrunsko. Arkadij Petrovič je sedel v krmu. Njegova duša je bila kakor poplavljen od neke razburkane vode.

Koroljov je rekel:

— Ta človek je zver. Pred vsem pa — ni za nič. — Sedel je vznak na sani. Slišalo se je, da mu teče z nosa kri, da ravna pod seboj slamo. Skozi raztrgano streho so se zdaj videle zvezde. Migljale so z višnjevo lučjo, med njimi je letel božji dih, tuji, daljni svet, svet veselja in nedosegljivega miru. Zamolklo se je oglasil strgar, večerni mislec. Daleč okrog se je slišalo kvakanje žab. Kovaljov za vrati se je utrudil in obmolknil. Tiho je stopal čas in vlekel v naročju ure svetlobe in teme.

II.

— Streljajo! — je rekel Arkadij Petrovič, dvignil glavo in poslušal.

V temi ni bilo videti Koroljova; slišal se je samo njegov glas:

— Zakaj ne bi streljali? —

Široki valovi svežega nočnega zraka so prinesli od strmih njiv šum, ki se je širil kakor nevidni ogenj — zdaj bolj glasno, zdaj pa bolj gluho; kakor da bi kdo bil na stavbi po železnem drogu s kladivom, ki bi ga težko vihtel nad glavo. Nato se je začul krik stoterih grl, kakor da bi se vzdignila jata ptic. Tik nad vasjo je raz-

ločno zarjovela strojnica, je strgala, razkosala zrak in pričela dolgo kašljanje. Arkadij Petróvič si je tesno ogrnil plašč in vstal s postelje. Noge so ga komaj držale; bilo mu je, kakor da ga je kdo udaril z desko pod kolena. Srce mu je hitro utripalo, še glasneje ko strojnica. „Av-va-va“, — je rekel, potem se je premagal in zakričal, da so mu brizgale sline:

— Slišiš? slišiš? —

Koroljov je sedel na saneh in pogledal na vrata.

Zakričali so „hura“. Tik zraven, blizu so se slišali udarci konjskih kopit. Večkrat so zakričale puške. Strojnica je umrla — menda se je zadušila v kašlju. Še kakih pet minut so grgrali kriki, treskanje, konjsko rezgetanje — potem je šumenje spuhnelo; izgubilo se je nekam v daljavo, za griče, na katerih dremlje pod poljubi zvezd rženo klasje. Skozi raztrgano streho so gledale zvezde, mile, toda oddaljene.

— Kdo je to? ... Streljal bom, — je rekel za steno Kovaljov glasno, toda ne drzno.

Dva glasova sta mu odgovorila:

— Kdo si pa ti? —

— Zvezdo ima.⁸

— O, spak! Zabodi ga no, Saša! —

— Čemu neki zabosti? Za vrat bom prijel. —

— Ne bom streljal, ne bom! — je zakričal Kovaljov. Razlegel se je šum neenake in tudi ne trdovratne borbe. Arkadij Petróvič se je vrgel k vratom in bil proti njim s pestmi, tako da si je zaskaiil dlan.

— Odprite, jaz sem aretiran od boljševikov! Moj Bog, moj Bog, kaj je še to!
(Dalje prih.)

⁸ Peterokraka rdeča zvezda — znak komunista.

Gliša Koritnik:

Mi smo sinovi zemljé

Mi smo sinovi zemljé,
življenja smo njenega pričá
in njeno v nas bije srce. —
Usoda življenja nas biča,
odkar smo se izvili iz nje
kot deca, izgnana iz raja,
da gremo od kraja do kraja
in pričamo svoje gorjé. —

In ko se razvijamo v rasti
in hočemo proč od zemljé —
imamo li sebe v oblasti,
imamo li čisto srcé —?
O kolikrat pademo v strasti
in vračamo spet se do nje,
ki izmučene v svoji nas pasti
zaklepa do zadnjega dné...

Velikonočno pismo.

ganila se je zemlja. Zadihala je naša mati in poslala prvi pomladanski pozdrav svojim sinovom in hčeram. Snežene poljane so se umaknile v goré, na polja in travnike je stopila Velika noč. In šel je fant in zaukal sredi polja, da je odmevalo od gozda. In prikazala se je ob oknu lepa glavica, z belimi rokami je postavila deklica lonček z nageljnom na okno, da se ogrejejo otrple korenine na solncu; kajti pomlad je tu, Velika noč, vstajenje...

Kako pozvanjajo zvončki, kako poganja brstje, kako šumé v zraku tisočeri glasovi!

In v srcih je Velika noč. Vsa čustva kipé v nedogledne višave, vsa naša notranjost drhti: hrepenenje, molitev, pesem. Iščemo prijateljev, iščemo src, ki bi jim razodeli vso občuteno radost. Kdo nas razume?

Gruda je tu, ki oznanja Veliko noč. Ona, zvesta prijateljica in spremljevalka, želi obiskati poslednji kmetski dom in prinesiti s seboj polno velikonočnih radosti. Ona prinaša pomlad v mlada srca, poživlja otrplega starca in vabi zadovoljstvo na obraz zamišljenega moža. Gruda pripravlja vstajenje v naših srcih, pripravlja veliki dan, veliki praznik kmetskega stanu.

Fant, kaj boš poklonil svojemu dekletu za piruhe? Grudo ji boš dal in z njo srce. Dekle s čim boš razveselila svojega junaka za Veliko noč? Poslala mu boš Grudo in zraven priložila drobno pisemce. Prijatelj prijatelju za piruhe — Grudo!

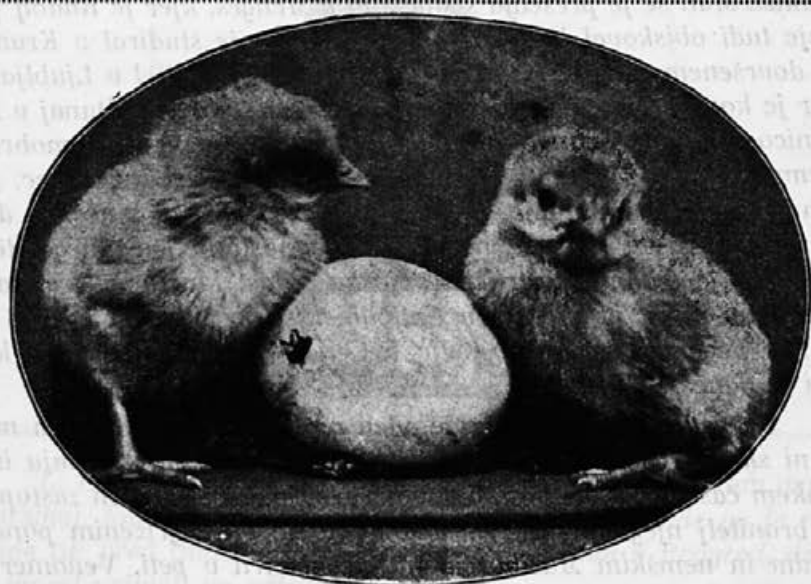
Mogočno odmevajo Velikonočni zvonovi. Njihovi glasovi se valijo preko dolin in brd, v zadnjo gorsko vas prihajajo. Vstajenje oznanjujejo, dotikajo se src, bude prirodo. In Gruda gre za njimi. Z nežno besedo osvaja čustva in razum, vedri dušo, razkazuje veličastvo zemlje, te naše drage, ljube matere. Spremlja nas na budeče se travnike, na spočita polja in nam govori o lepoti božjega stvarstva, o ljubezni do grude. Proklet, ki ne spoštuje svoje zemlje, blagoslovljen oni, ki je njen zvesti sin!

Sredi polja stoji vas in v vasi cerkev; velikonočni zvonovi pojó pozdrav prebujeni zemlji. In zemlja čuje te glasove, budi se, vstaja k novemu življenju. Nas pa kliče Gruda. Vstanimo tudi

mi, poživimo se z naravo in odprimo srca na stežaj! Kliče nas mati — zemlja, vabi nas in uči nas. Sezimo tedaj po G r u d i in berimo naš velikonočni pozdrav zemlji:

Pozdravljena, mati! Glej, Velika noč je nad teboj in v naših srcih je Velika noč. Mi te ljubimo in s temi rokami te hočemo negovati. Vsa naša ljubezen bodi posvečena tvojemu vstajenju. Prihaja veliki dan, ko bo na tvojih grudih živel svoboden rod, ki bo oznanjal tvojo čast in dobroto. Napojena si s krvjo naših pradedov, posejana si z žulji tvojih sinov in hčera. Toda iz te krvi, iz teh žuljev bo zrastle iz tebe široka svoboda. Zemlja, mati, mi ostanemo tvoji zvesti otroci!

Še nam zapoje velikonočni zvonovi, zopet bo Velika noč. Da bo vedno lepša, pa naj pripomore G r u d a, ki pripravlja vstajenje v srcih...

Vesele velikonočne praznike!

Utva:

Plove, plove zlat čolniček.

Plove, plove zlat čolniček
po nebesnem svodi,
nima jadra, nima vesla,
ne krmila, da ga vodi.

A v čolničku gospodična,
bleda mesečina;

vozi se po širnem nebu,
išče si ženina.

Zlato solnce biló bi ženin,
toda to potuje,
to potuje in fantuje,
po Ameriki vasuje.

General Rudolf Maister-Vojanov.

oncem minulega meseca je obhajal v Mariboru petdesetletnico svojega rojstva general Rudolf Maister. Vsa Slovenija se je ob tem dogodku v radostnih in iskrenih častitkah spominjala moža, čegar ime je z zlatimi črkami vklesano v povestnico našega osvobojenja.

Rudolf Maister je bil rojen 29. III. 1874 v Kamniku, kjer je bil njegov oče finančni respicijent. V najnežnejši dobi — komaj pol leta star — je bil Rudolf že sirota. Oče mu je umrl. Mati se je preselila s sinčkom v Mengeš, kjer je Rudolf pozneje tudi obiskoval ljudsko šolo. Gimnazijo je študiral v Kranju. Po dovršenem četrtem gimnazijskem razredu je prišel v Ljubljano, kjer je končal še peti in šesti razred. Nato je odšel na Dunaj v kadetnico. Dve leti pozneje je bil prideljen takratnemu 4. domobranskemu polku v Ljubljani. Kasneje je bil premeščen v Celovec, potem pa zopet v Ljubljano, kjer se je l. 1905 poročil s hčerko drja Stergarja. Zaradi njegove narodne zavednosti in narodnega delovanja ga je tedanja avstrijska vojaška oblast kmalu odstranila iz Ljubljane in ga premestila v Galicijo, kjer je živel od l. 1908 do l. 1913. Tega leta je prišel v Celje, iz Celja pa l. 1914 v Maribor, kjer živi še danes.

General Rudolf Maister je eden onih redkih kremenitih mož, ki ni sklonil glave niti v najhujših dneh. V vsakem položaju in v vsakem času je ostal zvest sin svojega naroda in odločen zastopnik in branitelj njegovih pravic. Med vojno je bil zagrizenim pomemben in nemškim Mariborčanom seveda trn v peti. Venomer so spletkarili in ruvali zoper njega, da bi ga odstranili iz tega važnega kraja. Dosegli so tudi res toliko, da je prišel Maister v preiskavo in je moral za nekaj časa v Gradec. Toda preiskava proti Maistru je ostala brezuspešna — in slovenski častnik se je zopet vrnil v Maribor, kjer je ostal zvesto na straži, dokler ni napočil pravi čas.

Ko so se ustanovili septembra l. 1918 Narodni sveti, je postal Maister zaupnik mariborskega Narodnega sveta in izdelal s tamošnjimi narodnimi delavci načrt naše meje v Prekmurju, na Štajerskem in na Koroškem. Dne 31. oktobra je prevzel komando mesta, a Narodni svet ga je imenoval za generala.

Tiste čase so Nemci pač besneli!

*Lieber rauchgeschwürzte Trümer
als ein windisch Maribor¹*

je v onemogli jezi prepeval nemški pesnik O. Kernstock. General Maister pa ni prepeval, ampak je zbral vojaštvo in izjavil svetu, da je Maribor naš in da ostane naš, naš slovenski Maribor! V tistih dneh, ko se je slovenskih vodilnih krogov lotila usodna zmedenost, je stal general Majster kakor skalnat otok sredi razburkanega morja na braniku naše severne slovenske meje. Da imamo danes slovensko Štajersko v svoji posesti, je zasluga generala Rudolfa Maistra.

29. III.
1874

29. III.
1924

L. 1919 je odšel na Koroško. Morda bi mu bilo tudi tam uspelo marsikaj, toda na zahtevo francoske in angleške vlade ga je naša vlada tik pred ljudskim glasovanjem odpoklicala v Beograd, da ne bi mogel vplivati na odločitve.

Dne 20. februarja l. 1921 je bil imenovan za komandanta razmejitvene komisije z Italijo, dne 2. oktobra l. 1923 pa je bil upokojen.

Da izpopolnemo to kratko sliko njegovega dela, naj še omenimo, da general Maister ni samo odličen slovenski vojak, ampak tudi odličen slovenski pesnik. Prva njegova povest „Babica“ je izšla v mladinskem listu „Vrtec“, ko je bil Majster četrtošolec. Pozneje je pod imenom V o j a n o v objavljaj svoje pesmi po raznih slovenskih

¹ Raje od dima črne razvaline, nego vindiški Maribor. („Windisch“ = nemška psovka za „slovenski“.)

mesečnikih, a l. 1904 je izdal v Ljubljani zbirko svojih pesmi *Poezije*. Svoje pesmi je objavljala Maister tudi še med vojno. Ako se odzove našemu vabilu, upamo, da bomo v eni ali drugi prihodnjih števil *Grude* mogli nuditi našim bralcem kak biser izpod peresa našega slavljencea.

Naj nam ostane dolgo čil in zdrav, junaški rešitelj zelene Štajerske, naš odlični vojak in pesnik.

general Rudolf Maister-Vojanov!

Gliša Koritnik:

Odpuščanje na križu.

V deželi daljni jutrovi —
Véliki petek... ura tri...

Brezmejna žalost diha v njem,
da ves je črn Jeruzalem.

O ta črnina preko streh —
je li to žalost ali greh?

O, to je greh! Pekla se dim
vali pod bregom golgotskim!

Saj v žalosti obraz molči,
a tu vse bega in kriči.

Le zdajpazdaj, kot vzdih nebes
proseče zablekeče vmes.

V golčečih golobic trepet
se meša jagnjeta bleket.

Nedolžne žrtve, ki jih v dar
zahteva sabat na altar.

A tam na Golgoti trpi —
umira Bog... Je ura tri...

In ko umira dobri Bog,
se zgrne tema krog in krog...

„Odpusti jim, saj ne vedó —
saj ne vedó, kaj delajo.“

Marijana Kokalj:

Dekle poje.

Sem čez trato ravno,
skozi gozd razgaljen
sem slutila davno
peti spev pomladi,
peti spev o nadi, —
ko si bil oddaljen
šel čez polje ravno.

Joško Krošelj:

Verzi.

Bodi kakorkoli,
jaz te bom vseeno ljubil
in ti zažigal mlada hrepenjenja,
ti svoje tople pesmi pel;
le samo ne pozabi me,
ti moje verno, moje mlado deklé —

Utva:

Kokotek.

(Po italijanskem motivu.)

ivela je pridna in lepa putka, črna padovanka čopka.

Izlegla je trideset jajec. Iz teh je izvalila devetindvajset drobnih, kakor citrona rumenih pišk, ličnih kakor igračke. Iz tridesetega jajca pa se je izvalil črn kokotek in ta je bil pohabljen, imel samo eno oko, samo eno perut in samo eno nogo.

In ker je bil pohabljen, ga je dobra mamica, črna Čopka, ljubkovala bolj kot ostale, a sestrice so ga črtile in zaničevale.

In ker so ga sestrice zaničevale, je postal trmast, in ker ga je mati ljubkovala bolj kot ostale, je postal ošaben in svojeglav.

Ko je dorastel, se je naveličal materinega ljubkovanja in sovrašтва svojih sestic; zato se je odpravil po svetu.

Mati mu je branila naj ne hodi. Prosila in rotila ga je, naj ostane doma, a ker je bil svojeglav in trmast, je ni hotel vbogati in se je napotil v svet.

„Čuj me,“ pravi vsa potrta Čopka ob slovesu, „čuj me, sinko, vsaj na pot si vzemi k srcu moje nauke, da te kje nesreča ne zaloti. Čuj me in pomni. Sveti Peter te sovraži, temu pojdi s poti. Kuharji so tvoja smrt, ne hodi jim preblizu!“ To rekši, ga še enkrat stisne pod peruti in spusti po svetu.

Kokotek gre in gre in gre in pride do malega potočka sredi loke, ki se je trudoma vil dalje po ozki strugi med travnimi bilkami. „Daj Kokotek dobri moj, odščipni s svojim kljunom bilke, ki ovirajo moj tek,“ poprosi popotnika, ko pride mimo njega.

„Thm, mar sem tvoj hlapec.“ odgovori Kokotek, kukurikne in skaklja po eni nogi dalje v svet.

Skaklja, skaklja in priskaklja do ognja na pašniku, ki je pojemal in vgašal.

„Daj Kokotek, dobri moj, vrzi mi slamico, da spet zaplapolam veselo,“ poprosi sladko.

„Thm, sem mari hlapec tvoj?“ pravi ošabno Kokotek in odskaklja.

Skaklja, skaklja in priskaklja do vetra, ki se je onemogel valjal po tleh v prahu.

Zemlja naša mati.

II.

Blagoslov nedelje je počival nad vasjo, ki je mirovala v objemu hribov in gozdnatih obronkov kakor dete v materinem naročju. Hiše so pobožno molčale med zelenjem sadnega drevja. Po vrtovih so tu in tam v senci sedeli možje, ponekod je okrog njih rajala deca po travi, medtem ko so ženske pripravljale kosilo. Proti poldnevu se je z vseh strani oglasilo zvončkljanje, po cesti pa se je v gostih oblakih dvigal prah. Pastirji so gnali živino s paše. Goveda so mukala in bezljala, ker jih je mučila vročina in nikdar ugnani brenclji in obadi, pastirji — zelena mladež — pa so goloroki in bosí samozavestno stopali vsak za svojo čredo. Nekateri so imeli po cele šope dišečih jagod, drugi pa so si jih bili nabrali v kazoni,¹ ki so jih zdaj previdno nosili v levici, medtem ko so z desnico vihteli pastirsko družico, neobeljeno leskovko.

Kadar je Agata zaslišala to znano zvončkljanje in pastirsko ukanje, je vse zagomazelo po njej; kajti to ji je oživljalo sliko destinstva, tisto radostno sliko, ki je bila za vekomaj vzeta njenim očem, a radi tega tem dostopnejša sluhu. Kolikokrat je tudi sama tako gonila s paše dvoje kravic, pela in skakala in ponosno vihtela rdeči šop jagod v levici! Kamor so segale oči, ves svet je bil njen in lep, tako neizrekljivo lep... Kakor srna je skakala po zloznih pobočjih, se skrivala po grmovju in gledala cvetje krog sebe, zamišljene zelene smreke in samosvoje brine, ki so se krivenčile po tleh in nudile oprezni roki dišeče zdravilne sadove... V spominu na take svetle, jasne prikazni je bila Agatina noč še bolj črna in strašna. Vzela je tedaj krivuljasto glogovo palico in bežala iz hiše na prosto, med zelenje, ki ga ni mogla videti, in na solnce, ki njej sicer ni svetilo, pa ji je vsaj poljubljalno lica in jo toplo objemalo s svojimi žarki...

Pot, po kateri je šla Agata, je bila strma in kamenita. Napeto se je bočila po hribu proti vrhu, kjer se je razgledovala cerkvice svete Barbare po svetu. Nekoliko pod cerkvijo se je razprostirala malce vzvalovana planota, na redko posejana s hišami, med kate-

¹ Kazon = iz svežega drevesnega lubja napravljena posodica z ročajem ali tudi brez njega.

rimi so bile razgrnjene njive, travniki in vrtovi. Po planoti se je plazila med živo mejo bela pot, ki se je na vzhodni strani spet zložno sklanjala navzdol.

Po tej planoti in zlasti po rebrih na zapadni strani je nekdaj kraljevala mala Agata, dokler je bila zdrava. Tod so pod grmičjem še povsod podrhtevali tisti nežni detinski spomini, ki privabljajo človeku zlasti v nesreči solze gorke žalosti v oči. Zato je tako rada pribežala semkaj, kadar ji je bilo najbolj hudo pri srcu. Skrila se je med grmičje in prisluškovala tajnemu življenju zemlje, ki z enako ljubeznijo govori srečnim in nesrečnim. Raznotero cvetje je dehtelo in pošiljalo svoji znanki Agati nežne pozdrave. Listje je šelestelo in šepetalo, kadar se je le količkaj zganil veter, ptice so prepevale po drevju, po tleh med rušo pa je brzelo na vse strani stotero raznih življenj.

Ko je Agata tako sedela med zelenjem, je bila še sama kakor začaran cvet. Glavo so ji v dveh krepkih vencih obkrožali temni kostanjevi lasje, ki so sipali po čelu in proti ušesom nagajive kodrčke. Njen obraz je bil mogoče nekoliko prebled, ker je deklica pač mnogo preždela v sobi, sicer pa lep, tako nekam miren in vabljljiv, kakor nedotaknjene rože cvet. Njen pravilni stas je prekipeval v zdravju, kakor da je tu narava v svoji hudomušnosti hotela vrniti vse ono, kar je brezsrčno vzela Agatinim očem.

V Dolini je ukanje in zvončkljanje že potihnilo, ko so Agato vzdramili iz premišljevanja tuji in težki koraki. Ostri sluh je dekletu takoj pojasnil, da tako ne hodijo domačini, ki so teh poti vajeni. Zato je postalo tem pozornejše in je še natančneje prisluhnilo.

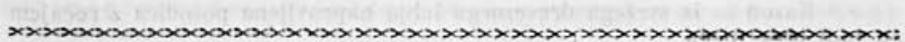
„Tako, gospod Untergrund“, je dejal hrapav moški glas, „zdaj sva na vrhu.“

„Salament, huuu, to je vročina,“ je sopihal drugi, ki je govoril skozi nos in s čisto tujim, nerodnim naglasom.

Agata se je zganila in se še bolj skrila v grmičju. Prirojena ženska opreznost, ki jo je še povečevala slepota, jo je silila, da se je pogosto skrivala že pred domačimi, kaj šele pred tujimi ljudmi!... Ime pa, ki ga je slišala, je razburilo njeno radovednost. Saj je bilo tudi ime čisto tuje. — Kdo sta neki ta dva človeka?...

Medtem ko je tako ugibala v svojem zavetišču, se je spet oglasil oni hrapavi moški glas:

(Dalje prihodnjič.)

Sveta Šembilja.

Kaj — strela te jasna?! Še v sveto Šembiljo ne verješ?
In v pratiki ni je? — Pa je znana ljudem!
Nikdar ni njen god in nikoli ne bo,
ker je pričala toliko hudih dni zlo!
Čuj, pravila je in pisala tako:

- Dan bo prišel, ko bo kmeta kmet sodil,
in slepec bo slepca po potih razdrapanih vodil.
Narobe na svetu tedaj bo in vseprek navzkriž.
Od kraja do kraja se kača železna bo vila,
od konca do kraja bo samo nesrečo nosila.
In cesar s cesarjem bo sprt in z beračem berač.
In ptica železna na svet bo metala plamene,
življenje ljudem morale oči bodo njene.
Skozi zemljo in zrak bodo bliski goreli —
Še morje bo kače ognjene rodilo
in morje ljudem krog teles jih bo vilo.
- Prišel bo dan, ko bi človek še čevlju ne voščil,
da ga dočaka!
- Žena bo trudna zvečer šla s poljá
in v mislih bo klicala, zvala moža,
otroka v naročju, ki glad mu življenje je vzel,
in solze krvave v obeh,
a v duši izmučeni misel na greh.
Tako bo šla in klela pekel in rotila Boga.
Do smrti utrujena štor bo objela:
„Moj ljubi ... Joj, oče, glej sinka!“
In bo umrla ob njem ...
- A kralji bodo zvali le kri, kri, kri
in ljudje bodo klali najboljše ljudi ...
- Tako bo prišlo, da bo oče sina iskal
in sin bo še v smrti za očetom drhtel.
A v grobu šele bo oče sina spoznal
in v smrti otrok bo očeta objel.
- Hudo in še huje bo tiste dni.
Dekleta, ki rože bila so dotlej,
na grudih bodo lastnih si hrane iskala
in v blaznosti klicala bodo može,
pa komaj, da smrt si bodo prizvala ...
- Ko mine vse to, vse to zlo in hudo,
bojevnik in kmet si podasta roko.
In potlej na svetu bo dobro in boljše celo,
kot je prvima dvema v paradizu bilo.

(20. I. 1915.)

Mladost.

Ti si, mladost, kot šumenje pomladi skoz les —
smeh jelke — device, uporni molk bora — orjaka,
po duši se tvoji srebrna lepota pretaka,
kot meseca mleko po nedrih zasanjanih brez.

Drhteči soj jutra smehljá se iz tvojih očes —
neizdane zvestobe prisega, beseda svobode in zraka,
zapisana v gibčnost telesa, v vihravo prešernost koraka,
pojočega krepko ob vrsti visoko šumečih dreves.

Zliv solnca in zemlje v pojočem utripu srca —
valečih gnezd nada, opojni sen sladke združitve,
iskanje brez konca, snovanje je v tebi doma ...

Mladost, zdaj mesto najvišje na krilih visoke molitve,
zdaj groza najgloblja v trpečem pogledu Boga, —
do tvojih šumečih skrivnosti ni uram odbeglim vrnitve!

Gustav Strniša:

Pesem.

Ljubi moj ponosen bil je bolj od klasa,
ljubi moj kot jelka vitkega bil stasa,
zjutraj mu v očeh žarela zora zlata,
zarja pod večer, ko trkal je pri nas na vrata —

Pa sva šla po polju, s cvetjem šepetala,
pa je težka rosa na oči mi pala,
in megle so hladne dušo mi objele,
plašne mi v objemu grudi so drhtele —

Molčal je, a polje mi je govorilo —
tisto tiho uro ž njim se poslovalo. —
Cvetke v solzni rosi so vso noč jokale,
ptice v zgodnjem jutru ž njim se poslavljalje. —

Jaz sem pa slutila — vendar nisem znala. —
Kaj mi zdaj pomaga, kaj bi vpraševala;
ptice in cvetice so ga pozabile,
saj ga nikdar niso kakor jaz ljubile!

Svetovna in naša trgovska mornarica sedaj in v preteklosti.

Kratek pregled.

Tonaža ladij posameznih važnejših pomorskih narodov je znašala okrog leta 1842. (začetek parobrodne plovitbe 7,000.000 ton; do l. 1914. je narastla (do junija) 42,000.000 ton in do junija 1922 na 64,370.786 ton.

Stanje tonaže poedinih glavnih držav je sledeče:

1. Anglija	19,295.637 ton
2. Zvezne države Severne Amerike . .	17,062.460 „
3. Francoska	3,845.792 „
4. Japonska	3,586.918 „
5. Italija	2,866.335 „
6. Angleške kolonije	2,746.883 „
7. Nizozemska	2,632.713 „
8. Norveška	2,600.861 „
9. Nemčija	1,887.408 „
10. Španija	1,282.757 „
11. Švedija	1,115.375 „
12. Danska	1,038.138 „
13. Grčija	668.127 „
14. Belgija	579.477 „

15. Brazilija	492.571	„
16. Portugalska	285.878	„
17. Finska	213.671	„
18. Kina	188.388	„
19. Argentinija	181.555	„
20. Chile	131.401	„
21. Gdansko	107.231	„
22. Peru	101.209	„
23. Reka (Italija)	81.362	„
24. Država S. H. S.	31.204	„
25. Madžarska	76.311	„
26. Rumunija	72.297	„
27. Kuba	62.297	„
28. Estlandska	45.124	„
29. Ostale države	1.000.797	„

Glede tonaže zavzemajo posamezne države sledeče prvenstveno mesto:

1. Anglija.
2. Zedinjene države Severne Amerike.
3. Francija.
4. Japonska.
5. Italija.
6. Angleške kolonije.
7. Nizozemska.
8. Norveška.
9. Nemčija.
10. Španija.
11. Danska.

Porast tonaže opazimo pri sledečih državah:

1. Zedinjene države Severne Amerike	+ 10,669.000
2. Japonska	+ 1,683.000
3. Francija	+ 1,385.000
4. Italija	+ 1,172.000
5. Holandija	+ 1,142.000
6. Angleške kolonije	+ 794.000
7. Norveška	+ 414.000
8. Anglija in Danska	+ 176.000
9. Švedska	+ 4.000

Pasivne pa so:

10. Nemčija	- 3,315.000
11. Grčija	- 167.000

Sedanje stanje naše trgovske mornarice je po poročilu prometnega ministrstva sledeče:

1. Ladje za dolgo plovidbo	43
2. Ladje za veliko obalno plovidbo	15
3. Ladje za malo obalno plovidbo	140
4. Jahte	8
	<hr/>
skupaj	206 ladij.

Dalje:

5. Ribarice (ribiški čolni) 2000
6. Barke za prevažanje materijala ca . . . 1500

Prosto plovidbo vrše sledeče družbe:

1. Atlanta (Račić).
2. Braća Zuber.
3. Dubrovačka parobrodarska plovidba.
4. Oceanija.
5. Prekomorska plovidba Sušak.

Linijsko službo vrše:

1. Braća Zuber.
2. Boka.
3. Dubrovačka parobrodarska plovidba.
4. Jadranska parobrodarska plovidba.
5. Kastelanska plovidba.
6. Korčulanska plovidba.
7. Parobrodno društvo Hum.
8. Vesna.
9. Zadružna plovidba Omiš.

Kakor je sedanje stanje naše trgovske mornarice žalostno, tako je njena slika krasna in veličastna v njeni slavni preteklosti.

Zgodovina naše trgovske mornarice na morju še ni dovolj obdelana, niti nimamo statističnih podatkov o tem, kako je valovalo njeno stanje tekom stoletij v posameznih politično in upravno ločenih krajih sedaj ujedinjene naše domovine.

Gotovo je pač to, da oni svetli pojavi iz naše veličastne zgodovine na morju, ki so opisani ali v naši narodni zgodovini ali v posameznih strokovnih spisih, razpravah ali člankih zaslužnih raziskovalcev (Poparić, Cvjetković, Bjelovučić, Gelcich, Vučetić, Kirchmayer, Vulović, Štuk, Ebner itd.), v polni meri opravičujejo ponos, s katerim govore naši Primorci o nekdanji svoji mornarici.

Naj navedemo nekatere momente, ki osvetljujejo naše pomorstvo v raznih epohah!

Resnica je, da je bila naša trgovska mornarica že v stari dobi zelo dobro razvita. Zgodovina uči, da so Hrvati od polovice VII. stoletja do l. 1082 trikrat — (enkrat so sodelovali Dubrovčani, enkrat knez Mihajlo Vičević) — prepeljali svoje čete na svojih ladjah na obale Italije; vemo, da je sodelovalo v prvi križarski vojni l. 1098 100 ladij dalmatinskih neodvisnih mest (ne pod našo narodno zastavo); vemo, da so zahumski knezi imeli svojo mornarico v Stonu in da je l. 1184 zahumski knez Miroslav prišel s svojim brodovjem na pomoč svojemu bratu Stevanu, ki je vodil svojo vojsko na suhem in na morju proti Dubrovniku, ali Dubrovčani so ga potolkli. Vemo, da so naši pradedje sodelovali v bitki pri Lepantu, dalje v raznih vojnih pomorskih bitkah z Benečani, istotako v vojni Karla V. proti Tunisu in Alžiru (Dubrovčani). Zgodovina priča, da so Dubrovčani začetkom XV. veka dvakrat potolkli neapoljsko brodovje; da so bili Neretvani kot morski roparji (gusarji) strah in trepet trgovskih ladij na Jadranskem morju in da so jim Benečani morali plačevati davek za svobodno plovidbo po morju. Naši pradedje so smatrali Jadransko morje za svoje morje in vsakdo je moral njim dajati davek, kdor se je posluževal njihovega morja. Vemo dalje, da so senjski Uskoki za časa vojne (1615—1617) dospeli s svojim vojnim brodovjem do Benetk in jih ogrožali; da so imeli naši pradedje od Reke do Kotora mnogo lastnih skverov (ladjedelnice), ki so sloveli daleč naokoli (v Bakru, Kraljevici, Dubrovniku, na Korčuli, Hvaru, Splitu, v Boki itd.) v katerih so gradili poleg domačih tudi tuje ladje, zlasti benečanske; zgodovina priča, da je bilo v Senju l. 1730 do l. 1764 napravljenih 14, in od l. 1761 do l. 1781. pa 24 velikih trgovskih ladij. Naši skveri so tako sloveli po svetu, da so klicali naše mojstre Benečani in drugi pomorski narodi, da jim dovrše in spopolnijo njihova brodogradališča.¹ Vemo, da so imeli Hrvati zelo razvito pomorsko trgovino z vsemi kraji ob Sredozemskem morju. Znameniti trgovski kraji so bili Senj, Dubrovnik, Perast, Kotor itd. Trgovska mornarica je prinašala tem krajem mnogo lepih dohodkov. L. 1797 je pridobil Dubrovnik od svoje trg. mornarice 2,400.000 piastrov in Kotor 100.000 zlatih cekinov.

O tem sijaju imamo nekoliko številčnih podatkov, ki jih hočemo za primer navesti iz raznih dob.

Za časa kralja Tomislava je štela hrvatska trgovska in vojna mornarica 180 velikih ladij in 200.000 mornarjev (l. 925)!

V t. zv. avstrijskem Primorju je štela trg. mornarica:

¹ Ladjedelnice.

L. 1755 = 125 ladij (Trst, Reka, Karlobag, Senj.)

L. 1759 = 239 ladij (Trst 145, Reka 27, Senj 39, Karlovac 5, Bakar 23.)

L. 1760 = 126 ladij (Senj 20 velikih, 12 srednjih, 7 malih ladij, Karlovac 5, Bakar-Kraljevica 8, Trst 47, Reka 27.)

Glasom podatkov, zbranih v dunajskih arhivih, je imela t. zv. Stara Dalmacija l. 1797—1806 do 400 ladij za dolgo plovidbo, ki so vršile trgovino po Sredozemskem in Črnem morju; Kotor je imel 242 ladij dolge plovidbe ter 80 drugih ladij, ki so izvažale olje, smokve, med, sir, volno, svilo, loj i. dr. Slavna Dubrovniška republika je imela tik pred svojim padcem 360 velikih trg. ladij v vrednosti 3,600.000 gl.; polotok Pelješac sam (ki je imel svojo mornarico že v XVII. stoletju) je imel preko 100 kapetanov in 6000 mornarjev in Peljaška pomorska družba, osnovana s temeljno glavnico 2,300.000 gl., je imela 34 velikih ladij (l. 1865—1886).

Samo malo teh podatkov — zbranih iz zgoraj imenovanih delov — dokazuje, kaj smo bili svoječasno na morju, v oni dobi, ko so imeli mali kraji ob dalmatinski obali 51—60 ladij, a posamezne družine in tvrdke po 21—30 ladij.

Kakor že omenjeno, statistika naše slavne trgovske mornarice ni še dovolj zbrana; želeti pa je, da se globoko prouči povest te krasne ustanove v naši preteklosti, ki ji dolguje naše Primorje toliko svojega bogastva, ugleda, napredka in daleč preko domačih mej poznane civilizacije.

~~~~~
Dipl. agr. A. Jamnik:

Razvoj piščeta v jajcu.

plošno velja izrek „omne vivum ex ovo“, t. j., vsaka živa stvar ima svoj postanek v jajcu, takisto tudi perutnina. Da se more iz jajca izvaliti mladič, mora biti jajce oplojeno, to se pravi, da se mora moško seme popolnoma spojiti s kaljo, ki se nahaja v ženskem jajcu. Kurje jace se oplodi v jajčni cevi, potem ko je dozorelo, se odtrgalo iz jajčišča in zdrsnilo v jajčno cev. To jajce obstoji prvotno le iz rumenjaka, ki je zavrt v tenko kožico. Pri kopčanju pride moško seme do jajčne cevi, tam predre rumenjakovo kožico in se spoji z žensko kaljo, ki je v rumenjaku.

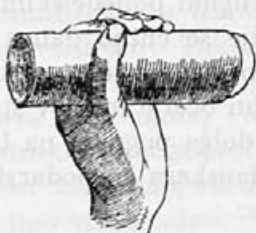
Moško seme, ki pride pri kopčanju v jajčno cev, obdrži dalj časa zmožnost oploditi žensko jajce. Omenjeno naj bo, da se lupina napravi v spodnjem delu jajčne cevi, kjer posebne žleze izločujejo apno in se to nalaga vrhu beljaka.

Jajce v anomijskem oziru pomeni le rumenjak. Rumenjaki so grozdasto nabrani v jajčišču, tu dozorevajo, se odtrgujejo in zdrsevajo v jajčno cev. Jajce v navadnem pomenu besede pa imenujemo oni stvor, ki ga kokoš znese, to je torej rumenjak, beljak in lupina. Pač iz skrbi za obstanek. Če je pa živalim le za razmnoževanje, zakaj pa potem ne nesejo samo pravih jajec v anomijskem pomenu besede (rumenjakov), marveč jih obdajajo tudi z beljakom in z apneno lupino? Lupina je pač zato, da varuje beljak, in posredno tudi rumenjak pred poškodbami in raznimi mogočimi kvarnimi vplivi. Beljak služi razvijajočemu se mladiču za hrano, dokler je še v lupini. Oplojeno jajce je pa sposobno za valjenje le do gotovega časa, navadno 14 dni, če je spravljeno v čistem, zračnem in hladnem (ne mrzlem) prostoru in se vsak dan tako preobrne, da pride ona polovica navzgor, ki je bila doslej spodaj. Dostikrat se pa jajca, ki so bila namenjena za valjenje že mnogo prej tako pokvarijo, da se plod v njih ne more razviti. Zlasti slabo vpliva na razvoj mladiča to, če je jajce umazano ali pa celo namazano s kako gosto oljasto tekočino ali s čim drugim, vsled česar se zamaše one luknjice v lupini, ki služijo za dihanje, in se plod zaduši. Za valjenje je torej rabiti le ne prestara in čista ter oplojena jajca (iz neoplojenih jajec se seveda piščice ne izleže).

Dosedaj vemo, da mora biti jajce oplojeno in ne prestaro, da je rabno za valjenje. Da se more izvaliti, mu je potrebna gotova toplina, ki naj vpliva določeno dobo nanj brez prestanka. Najprimernejša toplina za valjenje je 38° do 40° po Celziju. To je namreč ona toplina, ki jo deli jajcem koklja, ki sedi na njih.

Če pa položimo jajca v kak topel prostor ali v toplo skrinjico tako, da znaša toplota, ki jih obdaja, tudi 38—40° po Celziju, tedaj pravimo, da jih hočemo umetno izvaliti (umetni valilniki). Zato ločimo naravno in umetno valjenje. Pri naravnem kakor tudi pri umetnem valjenju je pa le toplota tisti činitelj, ki povzroča, da se začne razvijati kal (v rumenjaku). Pri isti toplini se jajca eneinstev vrste izvalijo približno ob istem času. Misliti pa ne smemo, da bi se dalo valjenje z višjo toplino znatno pospešiti ali pa z nižjo znatno zadržati. Če je toplina za eno stopnjo po Celziju previsoka in se izležejo piščanci več kakor 24 ur bolj zgodaj kakor je to v normalnih razmerah določeno, tedaj so izlegli piščanci pač

slabiči. Istotako dobimo slabiče, če je valilna toplina več kakor eno stopnjo po Celziju nižja kakor normalna toplina in se piščanec izleže več kakor 24 ur pozneje kakor bi se moral v normalnih razmerah. Iz tega vidimo, da pretiravanje (previsoka in prenizka toplina) slabo vpliva na razvoj mladega bitja in da je to oslabljeno, kadar se izleže, ter od takih piščancev ne moremo pričati

Podoba 1.

kovati, da bi se pozneje razvili v dobre in krepke živali. V normalnih razmerah se izvalijo kurja jajca v 20 do 21 dneh, račja jajca v 26 do 28 dneh, gosja jajca v 28 do 33 dneh, purja jajca pa v 28 do 30 dneh.

(Dalje prihodnjič.)

Danska — vzor poljedelske dežele.¹

Danska je mala država na severu Evrope, ki šteje okrog 3 in pol milj. prebivalcev. Dasi pa je majhna, nam s svojo notranjo uredbo in napredkom vendar v vsakem oziru lahko služi kot vzor dežele s pravo kmetijsko kulturo, pred katero se mora skriti marsikatera velika država.

Sedaj bogata, napredna in srečna Danska ni bila vedno taka. Pred petdesetimi leti leti je bila še zelo zapuščena. Njen kmet je bil zaostal in neprosvitljen in se je kot mučenik ubijal z malo plodno zemljo. Toda po zaslugi prosvete, ki so jo širile vaše šole (pri nas ljudske visoke šole imenovane) in po zaslugi kmetijskega združništva, se je povspjel danski kmet v zadnjih petdesetih letih od revnega, neukega trpina do izobraženega in imovitega človeka, čegar življenje se nič ne razlikuje od življenja imovitih meščanov. Danes v kmetijski Danski ni niti velikih revežev

¹ Prosto po koledarju „Selo“.

niti velikih bogatinov. Gmotno bogastvo je precej enakomerno razdeljeno.

Na mestu bornih koč stoje dandanes prostorne, svetle, zdrave in udobne hiše. Poljedelski stroji na parni ali električni pogon so nadomestili preprosto orodje in živalsko ter človeško silo. Dežela, ki je preje komaj preživljala lastno prebivalstvo, danes zalaga z mesom in maslom ter drugimi poljedelskimi pridelki švedki in londonski trg. Danski kmetje se čutijo danes na svojem imetju svobodne kot kralji in lahko plačajo letno nekoliko tisoč kron davka, dočim so se njihovi gladni očetje tresli v strahu, da bodo radi plačila par kron davka ali dolga pognani na boben.

Dve glavni potezi danskega gospodarstva sta dovedli do sedanjega blagostanja in sicer:

1. Vsak kmet se peča z vsemi panogami kmetijstva (s poljedelstvom, prašičerejo, mlekarstvom in živinorejo) in to na najrazumnejši način. Tako se n. pr. na kmetiji, ki meri 10—12 ha zemlje, redi 25 mlečnih krav, 20 svinj in 600 komadov perutnine.

2. Danski kmetje ne prodajajo cenenih, nepredelanih pridelkov, temveč le popolnoma predelane izdelke, kakor: maslo, jajca, posušeno meso, vrtna semena itd. Nasprotno pa uvažajo nepredelane poljske pridelke za krmljenje govedi in prašičev.

Prvo daje danskemu kmetu gotovost (če ne uspe ena panoga, uspe druga) drugo pa najvišjo rentabiliteto (predelani izdelki so mnogo dražji, kot surovi pridelki, ki jih je treba še tvorniško predelovati.)

Četudi je dežela po naravi nerodovitna, se je le posrečilo danskemu kmetu z razumnim obdelovanjem, osuševanjem, namakanjem in pravilnim gnojenjem, da je danes 80 odstotkov danske zemlje plodovite.

Na Danskem ni niti bajtarjev niti veleposestva, temveč tvorijo večino male in srednje kmetije. Tako je od vseh kmetij 86 odstotkov takih, ki merijo 5—30 ha. Dočim se je preje bavil danski kmet po večini s poljedelstvom, ga je nizki pridelek in predvsem ruska in ameriška konkurenca prisilila, da uporablja v zadnjih desetletjih večino zemlje za pridelovanje krmil in prvovrstnega semena. Poyprečni letni pridelek zadnjega desetletja znaša na ha: pšenice 29 q, rži 16 q, ječmena 22 q, ovsa 18 q, krompirja 142 q, korenstva 500 q, sladkorne pese 297 q.

Vendar pa se danski kmet peča v prvi vrsti z živinorejo, za katero porabi večino svojih poljskih pridelkov. Krave, svinje, ovce in kokoši so za danskega kmeta tovarne, katere mu predelujejo

poljske pridelke v prvovrstne izdelke, kakor so: maslo, volna, jajca, meso itd., ki jih proda mnogo dražje, nego bi prodal poljske pridelke in živo živino. Zato je posvetil vso svojo pozornost ne samo pomnožitvi, ampak tudi izboljšanju živine. Danska krava, ki je dajala pred 20. leti 1500 litrov mleka letno, ga daje sedaj povprečno 2500—3000 litrov letno.

Sorazmerno s pomnožitvijo in izboljšanjem živinoreje se je povečal tudi izvoz živalskih izdelkov. Tako znaša vrednost izvoženih kmetijskih izdelkov okrog 6000 Din na posameznega kmeta, dočim je znašal v Jugoslaviji leta 1921. komaj 170 Din. Poleg tega tvorijo pri nas kmetje nad 80 odstotkov vsega prebivalstva, na Danskem pa komaj 50 odstotkov, česar naravna posledica bi morala biti, da bi morali mi za dobro tretjino več izvažati.

Glavna zasluga, da se je kmet na Danskem mogel dvigniti do sedanjega stanja, gre poleg šolstva v prvi vrsti kmetijskemu združenju, ki je neverjetno lepo razvito. Že pred 15. leti je bilo od 250 tisoč kmetijskih domov čez 200.000 združenih v raznovrstnih zadrugah, kakor v mlekarskih, klavniških, v zadrugah za sušenje mesa, za izvoz jajec in semen itd. V vsaki vasi so krajevne zadruge za vse vrste proizvodnje. Te krajevne zadruge so združene v okrajne, deželne in državne zveze svojih panog.

Ker Danska sama ne konsumira vseh kmetijskih proizvodov, zato se je zadrugarstvo postopoma vmešalo tudi v izvoz in se s hitrimi koraki bliža popolnemu izrinjenju kapitalističnih privatnih izvoznicarjev. Enako pa nabavljajo kmetje tudi večino svojih potrebščin potom zadrug n. pr. čez 40 odstotkov krmil in čez 50 odstotkov umetnih gnojil.

Prva zadružna mlekarna (tovarna za izdelavo masla) je bila osnovana pred 42. leti, danes pa jih je v celi državi okrog 1500. Vse te zadruge izvažajo maslo potom enajstih zadružnih zvez. Izvoznih zadrug za različne predmete je 46, privatnih podjetij pa samo 16. Samo svinjskega mesa izvozijo vse zadruge čez 86 odstotkov. Jajčarskih zadrug je 550, ki izvažajo jajca potom svoje zveze, katera uživa na Angleškem velik ugled zaradi prvovrstnega blaga.

Pridelovanje semen se je razvilo v zadnjih petnajstih letih. Kmetijska semenarska zadruga izvažajo večino pridelanega semena. Ta organizacija je upeljala nov način, ki jamči za čistoto semena. Seme se namreč vzgaja pod nadzorstvom zadruge, hrani in čisti v njenih skladiščih in nato izvozi v inozemstvo.

Kakor vidimo, ne dela danski kmet z bankami in veletrgovci, ampak izključno samo z zadrugami. S pomočjo zadrug se more

O oporoki.

nogokrat se zgodi, da nastanejo radi testamenta prepiri in pravde med najbližnjimi sorodniki, ki povzročajo ne samo gmotno, ampak tudi moralno škodo vsem udeležencem. In čestokrat je povod pravdam nepoznavanje postavnih določb glede testamenta. Zato mislimo, da bó čitateljem „Grude“ ustrezno, ako jim podamo vsaj najglavnejše postavne določbe o tej važni pravni ustanovi, s katero zapustnik, t. j. dotični, ki premoženje zapušča, pravoveljavno

določa, kaj naj se zgodi s tem premoženjem po njegovi smrti.

Oporoko, testament ali poslednjo voljo imenujemo torej dotično izjavo zapustnikovo, s katero izroča zapustnik svoje premoženje eni ali več osebam kot dedičem za slučaj smrti. Ta izjava je preklicna, t. j. zapustnik lahko do svoje smrti poljubno menja svoje odredbe.

Oporoko napravi lahko vsakdo, kdor je prekoračil 18. leto in je pri zdravi pameti. Izjemo tega pravila tvorijo sodno preklicani zapravljevci, ki so pod skrbstvom, redovniki, zločinci, ki so obsojeni na težko ječo, za čas, dokler traja njihova kazen, in pa dotični, ki so obsojeni na smrt, od dneva, ko se jim je sodba naznanila. Neveljavna je tudi oporoka vojaških beguncev (dezerterjev), do dneva, ko se zopet predstavijo ali izroče vojaškim oblastim. Tudi mladoletni od 14. do 18. leta smejo napraviti oporoko, toda samo ustmeno pred sodnijo.

Oblika oporoke je lahko ustmena, pismena ali sodna. Pri ustmeni oporoki je potrebno, da zapustnik, ki izreka svojo poslednjo voljo, to stori pred tremi sposobnimi pričami, katere morajo biti istočasno navzoče in ki zapustnika poznajo. Nesposobne priče so osebe izpod 18 let, osebe, ki niso pri zdravi pameti, slepci, gluhi in nemi ter končno osebe, ki ne razumejo jezika zapustnikovega. Ravno tako niso sposobne priče tudi dotični, katerim zapustnik zapušča kaj kot dedščino ali volilo, kakor tudi njihovi starši, soprog, otroci, bratje in sestre, ter osebe, ki so z njimi v svaštvu v istem kolenu; končno tudi njihova služinčad. Pač pa so po novejšem zakonu sposobne priče tudi ženske.

Pri ustmeni oporoki je potrebno, da morejo vse tri priče po smrti zapustnika pod prisego in enoglasno potrditi vsebino oporoke.

Če se pa ena priča pod prisego ne more zaslišati n. pr. radi smrti ali drugih ovir, zadostujeta tudi ostali dve priči. Na ta način bi postala ustna oporoka neveljavna, ako bi dve priči umrli pred zapustnikom ali pa predno bi se jih moglo zaslišati pod prisego.

Pri pisмени oporoki razlikujemo dva slučaja, in sicer da zapustnik zna in more pisati, in da zapustnik ne zna ali ne more pisati. Ako zapustnik zna in more pisati, zadostuje, da on enostavno napiše svojo oporoko in jo podpiše. Če pa neče sam napisati oporoke, lahko si jo da napisati od katerekoli druge osebe. V tem slučaju pa mora oporoko lastnoročno podpisati in razen tega pred tremi sposobnimi pričami izrecno izjaviti, da vsebuje spis njegovo poslednjo voljo, priče pa se morajo podpisati na spisu s pristavkom: priče oporoke. Ni pa potrebno, da te priče poznajo vsebino oporoke.

Če pa zapustnik ne zna ali ne more pisati, mora napraviti križ v prisotnosti vseh treh prič, če pa ne zna niti čitati, mora mu ena priča v prisotnosti drugih dveh prič oporoko prečitati, zapustnik pa mora izrecno potrditi, da odgovarja napisana oporoka njegovi volji. Pisec oporoke je lahko priča, vendar pa ne sme on prečitati oporoke zapustniku, temveč druga priča, ki oporoke ni pisala.

Lahko se pa tudi izjavi poslednja volja pred okrajnim sodiščem, in sicer pisмено ali ustmeno. Pisμένο oporoko mora zapustnik vsaj lastnoročno pred sodnijo podpisati. Pri ustmeni oporoki pa sodnija vzame njegovo izjavo na zapisnik. V slučaju potrebe pride lahko tudi sodna komisija na stanovanje zapustnika in vzame tam njegovo poslednjo voljo na zapisnik. Podobno postopanje kakor s sodnimi oporokami je tudi pri oporokah, napravljenih pred notarjem.

Vsebina oporoke pa je lahko najraznovrstnejša, kakor so raznovrstne odredbe, s katerimi se razpolaga s premoženjem med živimi. Vendar pa je bistveno pri oporoki, da se v njej imenuje eden ali več dedičev. Lahko se pa odredijo tudi eni ali več osebam razna volila. Razlika med dedščino in med volilom je ta, da se dediču vedno zapusti bodisi celo premoženje, bodisi en določen odlomek tega premoženja kakor n. pr. $\frac{1}{2}$, $\frac{1}{3}$ itd., medtem ko ima volilojemnik samo določeni predmet iz premoženja n. pr. eno parcelo, hišo ali gotov znesek. Ni pa potrebno, da dobi dedič večjo vrednost kakor volilojemnik. Lahko se dogodi, da volilo ali volila izčrpajo celo premoženje.

(Konec prihodnjič.)

Kaj sem? — Del neskončnosti. (Lev N. Tolstoj.)

RAZGLEDI

ORGANIZACIJA.

Društvo kmetiskih fantov in deklet. Ni temu dobro leto, odkar se je naša kmetška mladina odločila, da sledijo spoznanju njih stanovske dolžnosti tudi dejanja. Spoznala je nujno potrebo, da se tudi ona organizira kakor se organizirajo vsi ostali stanovi, da združi na ta način vse svoje do sedaj raztresene moči v mogočno silo, s katero bo dosegla zboljšanje razmer kmetškega stanu in mu priborila pravice Stare pravde.

Hitrost, s katero se ustanavljajo društva kmetiskih fantov in deklet po deželi, in pa marljivost ter vztrajnost, s katero novoustanovljena društva delujejo, so nam najboljši dokaz, da je prišel naš kmet do spoznanja, da si mora on sam pomagati, če hoče, da se mu bo boljše godilo. To pa je tudi edina prava pot, ki ga bo dovedla do zaželjenega cilja.

Društvo kmetiskih fantov in deklet stavilo si je za glavno nalogo, organizirati naš kmetški naraščaj in mu v tem dati možnost skupnega delovanja in medsebojne vzgoje. Dolžnost društva je, da poskrbi za praktično izobrazbo kmetijske mladine v vseh gospodarskih strokah, za zboljšanje gmotnega, socialnega in kulturnega položaja našega podeželskega stanu, za dvig našega kmetijstva in z njim našega kmeta. Vzbuditi mora v njem stanovsko zavest in kmetški ponos, da se bo vedno in povsod zavedal čone velike naloge, katero vrši s svojim težkim in poštenim delom, v korist narodu in državi.

To svojo nalogo pa hoče društvo doseči s prirejanjem predavanj o gospodarskih, kulturnih in socialnih vprašanjih, z gospodarskimi in gospodinjstvenimi tečaji, strokovnimi razstavami, izleti itd., z izdajanjem in razširjanjem knjig in časopisov in sploh z gmotnim in moralnim podpiranjem vseh stremljenj našega kmetovalca.

Dosedanje delovanje že ustanovljenih društev nam je najboljši porok, da

hodi naša kmetška mladina po pravi poti, ki jo vodi do končne zmage kmetške misli in kmetškega stanu.

Vsa društva kmetiskih fantov in deklet so včlanjena v Zvezi društev kmetiskih fantov in deklet. Le ta ima nalogo združevati vsa posamezna društva v ono mogočno silo, ki v resnici odgovarja veličini našega kmetškega naroda na eni strani, na drugi strani pa voditi in podpirati posamezna društva v njihovem delovanju.

Društvo, ki ni strankarsko, temveč stanovsko, nudi velikansko polje dela za vsakega dobrega kmetškega sina in vsako marljivo kmetško hčer. Naše geslo je: s poštenim delom do boljše bodočnosti! Tega gesla se bomo držali, tudi če komu, ki mu poštenost in resnica nista ljuba, ne bo prav. Na tem mestu izjavljamo tudi enkrat za vselej, da nas nihče ne bo spravil z našega poštenega pota na umazano cesto strankarstva. To prepuščamo rajše onim, ki se snatrajo v to poklicane. Mi imamo dovolj drugega, koristnejšega dela.

Zato vsi, ki spoštujete svoje dobre kmetške starše, ki so vam dali življenje, vas redili in še danes skrbje za vas, in vsi, ki ljubite svojo mater zemljo in jo v potu svojega obraza obdelujete, vi vsi stopajte v svojo stanovsko organizacijo in črpajte v njej novih moralnih in gmotnih sil za svoje trudapolno življenje!

Velika Loka. Društvo kmetiskih fantov in deklet v Veliki Loki je priredilo v nedeljo, dne 23. marca poučno predavanje. Predaval je g. Zvan o potrebi izobrazbe kmetškega naraščaja, iz katerega se mora ustvariti moče, ki bodo s prepričanjem in temeljitim poznavanjem svojega lastnega položaja in pa tudi obdajajočih nas razmer zamogli uspešno braniti svoja stara prava v borbi za osamosvojitve kmetškega stanu. Nato je predavatelj opisal zgodovino kmetškega ljudstva in njegovih bojev za Staro pravdo, ki so dosegli višek v krvavih kmetških uporih. Predavanja se je udeležilo nad 60 fantov in deklet.

Brezovica. V nedeljo, dne 23. marca se je vršilo v našem društvu kmetijskih fantov in deklet mnogostevilno obiskano predavanje. Predaval je g. kmetijski svetnik Rohrman o travništvu in živinoreji. Predavanje je nudilo vsem poslušalcem temeljit pouk v teh dveh za naše gospodarstvo tako važnih panogah kmetijstva.

Dne 2. aprila se je pa zaključil gospodinjski tečaj društva, o katerem smo že zadnjič poročali. Poučevali sta gospe dr. Fuxova in Čermak-Svetlova, predvsem praktično kuhanje. Uspeh trome-sečnega tečaja je bil najboljši ter je nadkrilil vsako pričakovanje. Kot dokaz so priredile gojenke omenjeni dan krasen zaključni zakusek. V lepih besedah so se zahvalile gojenke svojima učiteljicama, ki se nista strašili niti dolge poti niti slabega zimskega vremena, za njun trud, in se jima toplo priporočite še za nadaljno naklonjenost v jeseni. G. nadučitelj Mikuž se je zahvalil v imenu staršev, ki se z veseljem zadoščenjem pridružujejo zahvali svojih hvaležnih hčerk-gojenk tečaja. Vsi so pa izrekli izkreno željo, da se na jesen priredi drugi tečaj za dekleta, ker vidijo, da so taki tečaji najboljša sredstvo za pravo in pošteno izobrazbo naših bodočih gospodinj in mater.

Horiul. Tudi pri nas se je ustanovilo društvo kmetijskih fantov in deklet ter začelo v četrtek, dne 3. aprila s svojim delovanjem. Ta dan je otvorilo gospodinjski tečaj, za katerega je vladalo med našimi dekleti že dalj časa veliko zanimanje. Pouk je celodnevni in se vrši vsak dan. Kakor vse kaže, bo počelo sedaj za naš kraj novo živahnejše življenje.

Organizacijski tečaj. Zveza društev kmetijskih fantov in deklet je priredila v nedeljo, dne 30. marca, enodnevni organizacijski tečaj za fante in dekleta ljubljanske okolice v Ljubljani. Namen tečaja je bil, da vsposobi kmetijske fante in dekleta za vodstvo društva in jim da vsa potrebna navodila in smernice za društveno delovanje. Tečaja se je udeležilo nad 30 fantov in deklet iz cele ljubljanske okolice. Na tem tečaju so bila predavanja o kmetiskem gibanju in potrebi trdne kmetijske organizacije, o organizaciji in delovanju društva, o govorništvu in o združništvu. Vsakemu predavanju je sledila debata, v katero so udeleženci marljivo posegli.

Iz njih intenzivnega sodelovanja na tečaju se je videlo, da naši fantje in naša dekleta dobro poznajo pomen svoje

stanovske organizacije in da v njih globoko korenini kmetijska misel in stanovska zavest.

Le tako naprej in za našega kmeta napočijo boljše časi!

ŽENSTVO.

Nekaj besed o snagi in redu. Ko je Valentin Vodnik pastiral v bohinskih hribih, ni v pridigah svojih ovčic navajal le v to, kar je v prid izveličanju človeške duše, ampak tudi v to, kar je v korist časnemu blagostanju. Dajal jim je poleg verskih naukov, tudi praktične nasvete za gospodarstvo in gospodinjstvo. Poleg mičnih pesmic, ki jih imamo po njem, je napisal tudi gospodarstva in gospodinjstvo tisočih se potrebnih stvari in celo prvo slovensko kuharsko knjigo, kjer uvaja gospodinjne v kuharske skrivnosti. Imel je tedaj zmisel za taka vprašanja in gotovo so župljani kaj radi poslušali njegove pridige, ki niso govorile samo o peklju in nebesih, kaj šele o politiki. Ustno sporočilo pripoveduje, da je nekoč s prižnice povedal tole: „Nedavno sem šel nekoliko po svoji fari na obiske. Prišel sem do neke kmečke hiše in videl tam hlapca, ki je sredi lepega pomladnega dneva prekladal skladovnico drv z enega prostora na drugega in godrnjal. Nisem urezal njegovega nezmyselnega početja in sem ga nagovoril: „No, Šimen, kaj pa se ti danes igraš? Čemu prekladaš drva? Saj so lepo zložena in bi lahko počakala druge zime tam kjer so. Ali ti ni škoda časa?“

„Kajpak, da ga je,“ mi odvrne Šimen. Ali me mar malo jezi to neumno delo. Toda sekire ne najdemo nikjer. Menda sem jo bil jeseni založil pod skladovnico in ne kaže mi drugega, da premečem polena in jo še tu poiščem.“

To prijatelj moj, je zato, ker ne poznate reda. Če bi se navadili na to, da določite za vsako stvar primeren prostor in jo po uporabi shranite tja, kamor spada, bi bilo mnogo dela prihranjenega in tudi jeze.

Zgodilo se mi je drugič, da sem prišel nekega dne v kmečko hišo. Gospodinja je na trebuhu ležala na tleh pred posteljo, z metlo je pa bezala pod posteljo, da so debeli kosmi prahu in smeti prleli izpod postelje.

„Za božjo voljo, mati. Kaj pa uganjate,“ povprašam.

„I kaj? Naprstnik iščem! Desetkrat bi bila že tačas lahko zašilo krpo na

hlače, če bi imela naprstnik pri roki. Sam vrag sedi na njem, ne najdem ga, in ne najdem. Brez naprstnika pa šivati ne morem..." Takih in enakih prizorov je tudi še v današnjih časih več kakor preveč. Gospodarstva in gospodinjstva se odlikujejo po vzornem — neredu.

Oglejmo si tako gospodinjstvo. Ko se bližaj hiši, ti že prag, okna, veža povedo, ali je red v hiši ali ne. Neprijeten občutek te obide, ko stopiš v tako vežo in prevdarjaš, bi li šel naprej ali ne, in se raje premisliš, če ni nujna potreba.

Nasprotno te hiša, kjer je red — in kjer je red, je tudi snaga — že s ceste vabi k sebi. Tudi če greš samo mimo take hiše, ti oko rado obstane na njej. Iz snažne hiše, kjer je red doma, diha povsod nekaka prijetna udobnost in vabljava domačnost. In ne vem kaj je težje, držati red in snago ali domovati v hiši, kjer je vse narobe, razmetano, smetno in nesnažno. Po mojem mnenju je težje drugo.

Iz snažne hiše se ti smehljajo prijazni cvetoči, zdravi obrazi. Iz blestočih oken te pozdravljajo nageljni in rožmarin. — Iz zanemarjenega doma zro plašni oči, čemarni, odurni in neprijazni ljudje. Nezdravi, ker nesnaga in nered izpodkopujeta zdravje in dobro voljo.

In še nekaj, kjer je nered, je tudi nemir, o tem pa pravi znana prislovica: Nered in nemir, pogube je vir.

Majdlenova.

POMENKI IN NASVETI.

O določitvi posestnih mej. Mnogo je slučajev, da so se vidne označbe posestnih meja med zemljiškimi parcelami izgubile ali kakorkoli izginile. S tem se je tudi točna posestna meja pozabila in je največkrat negotova meja postala sporna ter povzročila nešteto pravnih in stroškov. Ker je v interesu posestnikov, da se posestne meje točno določijo, da se izogne sporom in pravnim stroškom ter da se spravi v sklad dejansko posestno stanje z evidenčno mapo, ki služi kot podlaga za izračunavanje parcelnih površin in čistemu donosu, to je temeljnem določilu predpisa zemljiškega davka, podajamo tu nekaj navodil, kako naj je treba v takem slučaju postopati:

Ako noben posestnik ne ve prave meje, si lahko sama, neglede na mapo,

sporazumno postavi mejnike. Ako je v kaki točki več mejašev, se morajo vsi obvestiti in skupno določiti mejno točko. Ko so to storili in postavili trdne in vidne mejnike, morajo obvestiti evidenčnega geometra, da to mejno črto izmeri in vriše v evidenčne mape, kar stori uradno, brez posebnih stroškov.

Ako se posestniki ne morejo zediniti sami med seboj, jim lahko določi posestno mejo geometer na podlagi uradnih map. V evidenčnem uradu dobijo tiskovino „Izjava“, kjer vpišejo številke onih parcel, med katerimi je treba ugotoviti mejo, in katastralno občino. Na tej izjavi se morajo podpisati vsi prizadeti posestniki. S tem prevzamejo vse obveznosti in pogoje navedene na tiskovini. Njihove lastnoročne podpise potrdi župan. S tako izjavo se zavežejo spoštovati po geometru določene meje na podlagi uradnih map, odpovedati se vsakemu nadaljnemu sodniškemu pravljanju, tudi če bi kdo izgubil del parcele, ki ga je že trideset let užival. V tem slučaju nosijo stroške posestniki sami, ker to ne spada v geometrovo uradno poslovanje, kakor prvi slučaj. Ako pa kdo izmed posestnikov neče pristati niti na medsebojni sporazum, niti na določitev meje na podlagi uradnih map, tedaj se naj dotičnik, kdor hoče imeti mejo urejeno, obrne do sodnika, da izvensporno, to je brez tožbe, določi in uredi posestno mejo.

Izvoz jajec iz Jugoslavije je znašal l. 1923. nad pol milijarde dinarjev, kar predstavlja po vrednosti dobro desetino vsega našega izvoza. To številko dokazuje izredno važnost perutninarstva za naše kmetijstvo. Pomisliti je treba, da se razun jajec izvažajo tudi silne množine perutnine v živem in v zaklanem stanju. Blago gre v Italijo, Avstrijo, Švico, Francijo in Anglijo, pa tudi v severne države. Odjemalcev je povsod dovolj, medtem ko konkurenca zunaj ni posebno velika. Perutninarstvu bi vsled tega morali pri nas posvetiti mnogo več pozornosti, a naše združne organizacije bi morale vzeti v roke trgovsko stran. Danes imamo v državi sami mnogo velikih trgovskih podjetij za izvoz jajec in perutnine, poleg tega pa prihajajo tuji trgovci kupovat tudi naravnost k našemu producentu. Toda domači in tuji trgovci delajo v trgovini z jajci in s perutnino z nenavadno velikimi dobički! Tu je treba spremembe. Ustanovljajmo zadruga-

za prodajo jajec in perutnine, da povečamo dohodek kmetu — perutničarju! S tem mu bomo dali največ pobude, da bo v bodoče to gospodarsko panogo še bolj gojil, nego doslej.

Vrednost dinarja ugotavljamo danes najraje na podlagi švicarskega franka. Do svetovne vojne sta srbski dinar in švicarski frank imela enako vrednost. Švica ni bila zapletena v vojno; radi tega je njen denar le malenkostno izgubil na vrednosti. Srbija je mnogo pretrpela in je dinar radi tega močno padel. Ko so se začele razmere v Jugoslaviji popravljati, je začela rasti tudi vrednost dinarja. Najnižja vrednost, ki jo je dinar imel, je znašala — bilo je to l. 1922 — napram švicarskemu franku 431, kar pomeni, da si za 4 franko in 31 santimov dobil 100 naših dinarjev ali za en švicarski frank si moral plačati okroglo 24 dinarjev. Danes, ko to pišemo, je vrednost dinarja napram švic. franku že 7-25, t. j. za 100 dinarjev plača se že sedem in četrt švicarskega franka — ali za en frank plača samo še okroglo 14 dinarjev! Isto vidimo, ako primerjamo dinar z denarjem drugih držav. Vzemimo n. pr. italijansko liro. Sredi l. 1923 si dobil za 100 dinarjev komaj 20 lir, sedaj jih dobiš že 29! Lira se je potemtakem napram dinarju silno poslabšala, oziroma dinar je v vrednosti zelo poskočil. Porast dinarske vrednosti je predvsem posledica vedno večjega izvoza. A ker izvažamo skoraj izključno poljske prideleke, je porast dinarja zasluga kmetovalčeve pridnosti. Čim več kmet pridelata, tem več lahko izvažamo in s tem pritegnemo v našo državo tem več tujega denarja, kar povzročuje porast vrednosti domačega denarja. Gotov je, da bi bila vrednost dinarja še večja, če bi tudi naša državna uprava bila v boljših rokah. V državni upravi je vse premalo dela za gospodarstvo; tepejo se le za politiko in za to, kdo bo pri jasljih. V tem pogledu smemo pričakovati izboljšanja šele tedaj, ko dobe državno upravo kmetje v roke. Kmet se ne bo pretepal za politiko, ampak bo skrbel za gospodarski napredek države.

PROSVETA.

„Ženski svet“ izhaja enkrat na mesec, in stane letna naročnina 48 Din.

polletna 24 Din, s krojno prilogo letno 60 Din, polletno 30 Din. Naroča se pri g. Milu Prunk, Ljubljana, Karlovška cesta 20/I. Nove naročnice dobe lahko vse letošnje številke.

Slošna knjižnica v Ljubljani prinaša v 20. zvezku japonski roman Gompaci in Komurasaki od češkega pisatelja J. Zeyerja. Knjiga je prijetno in zabavno berilo. Cena broširani knjigi Din 14, vezani Din 20. Iste knjižnice 21. zvezek vsebuje Frid. Zolna: Dvanajst kratkočasnih zgodbic, ki jih je napisal naš najboljši humorist Fr. Milčinski. Kdor se hoče pošteno nasmejati, si bo omislil to knjigo. Stane pa broš. Din 8., vezana Din 13. Zreli čitatelji lahko bero tudi 22. zvezek, L. N. Tolstoj: Kreutzerjeva sonata, ki je lepo in globoko delo, toda res samo za zrele bralce. Broš. Din 14, vez. Din 20. Zvezek 23. prinaša Sophokles: Antigone, žalna igra, ki jo je prevedel iz grščine tudi bralcem Grude znani pesnik in pisatelj Fl. Golar. Antigone je eno najlepših del stare grške književnosti. Cena broš. Din 9, vez. Din 14. Vse navedene knjige se dobe po vseh knjigarnah. Po pošti naročene stanejo 80 para več za vsak izvod.

Sienkiewicz - Mole. Polop. Zgodovinski roman, 1. in 2. snopič. V Ljubljani 1924. Založila Tiskovna zadruga. Strani 123. Cena s poštnino vred Din 25.

LISTNICA UREDNIŠTVA.

Naročnikom. Vse naše p. t. naročnike opozarjamo, da izide še tekom tega leta 12 številok Grude, a ne morda 10, kakor bi utegnil kdo sklepati radi tega, ker je list začel izhajati šele marca.

Sotrudniki, ki pošiljajo svoje prispevke po pošti, naj jih zadostno frankirajo. Premalo frankirane pošiljke bo v bodoče uredništvo brez izjeme odklanjalo.

Vse one, ki so uredništvu kaj obljubili, opozarjamo, da obljuba dolg dela!

Slavnostna številka Grude izide o priliki vseslovenskega agrarnega kongresa (septembra t. l.). Obsegala bo 64 strani; po potrebi morda tudi več. Vsi, ki bi hoteli pri tej številki sodelovati, naj to javijo uredništvu čim prej, da bo mogoča pravočasna razdelitev dela in prostora.

TRGOVSKA BANKA D. D.

LJUBLJANA

Dunajska cesta v lastni stavbi.

Kapital in rezerve D 18,300.000

Sprejema denarne vloge
na hranilno knjižico in tekoči račun
in jih obravnava najugodnejše.

Kupuje in prodaja
vrednostne papirje, valute, devize,
čeki itd.

Eskontira in vpovčuje
menice, devize, kupone itd.

Izvršuje
izplačila na vsa tu- in ino zemlja
tržišča.

Daje predujme
na vrednostne papirje in vsako-
vrstno blago.

Posreduje
pri borzih naročilih vestno in
kulturno.

Izdaja
uverjenja in akreditive.

Finansira
industrijalna, trgovska in obrtna
podjetja.

PODRUŽNICE: Maribor, Novomesto, Rakek, Slovenjgradec,
Slov. Bistrica, Konjice. EKSPozITURA: Meža - Dravograd.

TELEFONI: 139, 146, 458.

BRZOJAVI: Trgovska.

Zavarovalna
in pozavarovalna
družba v Beogradu

ROSITA-FONSIER

Osnovni
kapital:

D 5,000.000

Ravnateljstvo podružnice
za Slovenijo

Ljubljana, Sodna ul. 2/1.

Družba izvršuje zavarovanja vseh vrst:

1. Zavarovanje proti požaru.
2. Zavarovanje proti posledicam telesnih nezgod.
3. Zavarovanje proti škodi in toči.
4. Zavarovanje proti vlomom in tatvini.
5. Zavarovanje vseh transportov.
6. Zavarovanje jamstvenih dolžnosti.
7. Vse vrste zavarovanj življenja pod najugodnejšimi pogoji.
8. Zavarovanje stekla.

Glavna zastopstva se nahajajo v vseh večjih krajih.

„EKONOM“

**osrednja
gospodarska zadruga v Ljubljani
Kolodvorska ulica št. 7**

**ima po najnižjih cenah v zalogi
deželne pridelke, krmila,
specerijsko blago
kakor sladkor
v sipl in v
kockah,
petrolej,
kavo, olje,
riž ter razne
vrste prvovrstnega
mila za pranje in ostale
v to stroko spadajoče predmete.**

**Velika zaloga vseh vrst umetnih
gnojil, modre galice, prvovrstne
strešne opeke in najboljšega
splitskega portland cementa
„SALONA“ (TOUR).**